

292. 943. 9 U. Rákóczi - Éves

R Á K Ó C Z I - K Ö N Y V E K
Cc 47802 4. SZÁM.

1935 RÁKÓCZI ÉVE

SZERKESZTETTE
AZ ORSZÁGOS RÁKÓCZI SZÖVETSÉG MEGBIZÁSÁBÓL

PÁLÓS ÖDÖN

FŐTITKÁR

BUDAPEST, 1935
BETHLEN GÁBOR IRODALMI ÉS NYOMDAI RT. NYOMÁSA

494291

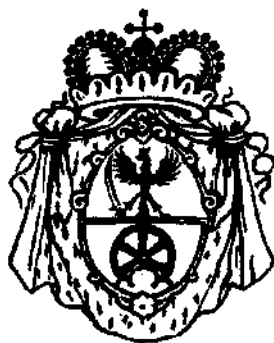
ESTI 1935

R Á K Ó C Z I - K Ö N Y V E K
4. SZÁM.

1935 RÁKÓCZI ÉVE

SZERKESZTETTE
AZ ORSZÁGOS RÁKÓCZI SZÖVEGSEG MEGBIZÁSÁBÓL

PÁLÓS ÖDÖN
FŐTITKÁR

BUDAPEST, 1935
BETHLEN GÁBOR IRODALMI ÉS NYOMDAI RT. NYOMÁSA

494291
MAY 1935

Az Országos Rákóczi Szövetség védnöke, díszelnökei és dísztagjai
1935. évi január hó 1-én, a Rákóczi év első napján:

VEDNÖK:

zsitvateői ZSITVAY TIBOR dr.
ny. m. kir. igazságügyminiszter.

Díszelnökök:

baró Balás György, ny. táborszernagy. Kacziány Géza dr., ny. miniszteri ta-
Dömötör Mihály dr., ny. betűügyminisz- nácsos.
ter. Király Aladár dr., ny. főispán.

Dísztagok:

Ádám Éva. Máté Török Gyula.
vitéz Bajcsi-Zsilinszky Endre dr. vitéz nagyselmeci Mérey László, Sop-
vitéz Bethlenfalvy Gyula, Miskolc. ron.
Csuday Jenő dr. Nagy Emil dr.
Csiszárik János dr., Veszprém. Raffay Sándor dr.
Dömötör Mihály dr. Sümegei Vilmos.
Éhn Kálmán dr. Szávay Gyula.
Guttermuth János. Szilágyi Imre dr.
Gyökössy Endre dr. Urmánczy Nándor.
Jónossy Gábor, Szombathely. Török János dr.
Keszler Gyula, Kispest. gróf Takách-Tolvay József.
Komáromi János. Végh Mihály.
vitéz Kiss Kálmán, Nyíregyháza. vitéz Veszprémy Dezső.
Majtényi Károly, Nagykálló. verebéli Verebély Jenő dr.

*Az Országos Rákóczi Szövetség tisztikara és választmánya
Rákóczi évében:*

Elnök:

Szabó Sándor dr., ny. főispán.

Ugyvezető társelnök:

Ajtay Jenő, ny. miniszteri tanácsos.

Társelnök:

Ádám Éva.	Kornai István.
P. Ábrahám Dezső dr.	Majtényi Károly, Nagykálló.
Balás Elek dr.	Markos Gyula.
Baranyi Tibor, Szeged.	Pázmándy Dénes.
Baradlay János dr.	özv. Rombay Dezsőné.
Csuday Jenő dr.	Szabó Imre.
Czebe Jenő dr.	Szemere Béla dr.
Czobor Mátyás, Zalaegerszeg.	kézdíszentléleki és tordai özv. Szóts.
Deák Bárdos József, Beled.	Árpádné, Győr.
Erkedy Ferenc, Pestszenterzsébet.	Tóth Elek, Pestszenterzsébet.
Éhn Kálmán dr.	Túrmezei László.
Guttermuth János.	Veress Endre dr.
Istók János.	Végh Mihály.
özv. borosjenői Kádár Jenőné, Ujpest.	Vida Istvánné.
Kis Albert, Pestszenterzsébet.	

Főtákar:

Pálos Ödön.

Tákarok:

Sánek Péter.

Lelkes Nándor József.

Háznagy:

nyéki Némieth János, Sasfalom.

Ellenőr:

Nagy János.

Jegyzők:

Baranyay Géza dr.

Gergelyfi Gábor dr.

Igazgató tanács:

Csernátony Árpád.	palocsai Pauticzky István dr., Sáros- patak.
Damer Jánosné, Szeged.	Rozsondai Albert.
Demiány Gyula dr.	Sztankay Andor dr.
v. Földváry János, Pestszenterzsébet.	Schindler Pál dr.
Járossy Jenő dr.	Szijj Dénes, Kispest.
Kállay Jenő.	Vass Mihály.
Kemény Lajos.	Vida István.
Kuszkó István.	Wolff Henrik.
szelőcei Kovách Aladárné.	
Mátay Gábor.	

Számvizsgáló bizottság:

Argay Béla.	Kócsner Róbert, Dunakeszi.
Béres János, Nagykanizsa.	Scheik Ferenc.
Garay Zoltán Soroksár-Ujtelep.	dukai és szentgyörgyi Széll Sándor dr.

Választmány:

agyagfalvi Hegyi István dr.	Erdélyi Aladár dr.
Balthazár Farkas dr., Kaposvár.	Éles Károly, Sümeg.
Bélteky Lajos, Hajduszoboszló.	Éry Márton dr.
kiskéri Bocz Miklós, Tapolca.	Elefánty Kálmán.
Bagdy István, Pestszenterzsébet.	Eszteliczy András, Kaposvár.
vitész Bodor Aladár dr.	Éhn Kálmánné.
Bódy István, Szegi.	Eckhardt Tiborné dr.
Baross József dr., Balassagyarmat.	Éles József.
Bagoly Béla, Pestszenterzsébet.	Fabritius Henrikné szül. báró Szinti- nisz Ilona.
Brogly József.	Fodor István.
sipeki Balás Károly.	Forgács Károlyné.
vitész Berencsy Béla.	gróf Festetich Andorné.
vitész Bajcsy-Zsilinszky Endre dr.	vitész Gál Gyula, Kispest.
Balla László.	Gaál Károly, Pestszenterzsébet.
Bodor Imre, Pestszenterzsébet.	Guillaume Árpádné.
Böhm József dr.	Gyórfy Dezső.
Csizarik János dr., Veszprém.	Gaál Kálmán, Kispest.
Csányi József dr., Tapolca.	Grónay István.
Csizmadia Imre dr.	Gaál Imre, Gödöllő.
Csik József, Ujpest.	Haverland Antal.
Csicsáky Jenő.	Hertelendy József, Kaposvár.
Czékmány József, Dunaharaszti.	Horváth Károly.
báró Csávossy Benigna.	Honétzy Géza dr., Tokaj.
Dobos Sándor dr., Cegléd.	Horváth Olivér, Nagykanizsa.
Dörnyey József dr., Szarvas.	vitész Horváth Sándor, Palin.
Dura Máté, Gödöllő.	Horusitzky Henrik dr.
Emődý László dr., Sátoraljaújhely.	Isépy Zoltán, Debrecen.
Erődi Harrach Tihamér.	

- Juhász Nagy Sándor dr., Debrecen.
 Jánosy Gábor, Szombathely.
 Kaposváry György dr., Kaposvár.
 Kemenes Antal dr., Sümeg.
 Keszler Gyula, Kispest.
 Kotschy Viktor, Dunakeszi.
 Kovács József, Pestszenterzsébet.
 Kiss Dénes, Pestszenterzsébet.
 Koncz János dr., Csepel.
 Koocsák Gyula, Sümeg.
 Kreiger Kornél, Cegléd.
 Kunczer Gyula.
 vitéz Kiss Kálmán, Nyiregyháza.
 Lantos Béla, Szeged.
 Lázár József, Csongrád.
 Loewe Ernő dr.
 Liska Béla.
 Mayer Geiza, Erdőhorváti.
 Máté-Török Gyula.
 Munkácsy Gyula.
 vitéz nagyselmeci Mérey László, Sopron.
 Murgács Kálmán.
 Nagy Emil dr.
 Nagy Imre, Nagykálló.
 Nagy Károly, Pestszenterzsébet.
 Novai Imre dr., Nagykanizsa.
 Pintér Dénes dr.
 Pivány Jenő.
 Pozsár István, Kétfodony.
 Péterfy Pál, Hajduszoboszló.
 Papp János, Kispest.
 Palkovics Sándor, Egervár.
 Pósa Endre, Veszprém.
 Raffay Sándor dr.
 Remete Aladár, Sümeg.
 özv. Ribáry Ferencné, Pestszentlőrinc.
 Rátkay R. Kálmán dr.
 Sass Béla.
 Ságody Ottmár.
 Sölch Klaudia.
 Seres Kálmán dr., Balassagyarmat.
 Szentpétery István.
 Sipos Zsigmond dr.
 Sümegi Vilmos.
 Simonyi Ferenc dr., Pestszenterzsébet.
 Szakáll Gyula, Veszprém.
 gróf Széchenyi-Wolkenstein Ernő, Bodrogkeresztur.
 özv. Szongott Jenőné.
 Tariska Ferenc, Pestszenterzsébet.
 Talabér Lajos, Pestszenterzsébet.
 Ternér Béláné, Beled.
 Takács György, Alag.
 Tim Károly, Újpest.
 Török Zoltán dr.
 Tóvölgyi Elemér dr.
 Tóth Zoltán, Kaposvár.
 Tragor Ignác dr., Vác.
 Tamás József.
 Thuránszky Károly, Kiskunfélegyháza.
 Tomcsányi László.
 Urmánczy Nándor.
 özv. gróf Uchtritz-Amadé Emiké.
 Vargyassy Márton.
 vitéz Veszprémy Dezső, Eger.
 Vécsey Oszkárné.
 verebélyi Verebély Jenő.
 Weitner Béla.
 Zajti Ferenc, Pestújhely.
 Zachariás Elza.
 özv. Zseny Istvánné, Kiskunhalas.

Előszó.

Kis tüzek... hamvadozók... alig pislákolók... De szentek és tiszták!! — A lélek él bennük. — Rákóczi lelke!

Az örökké élő Rákóczi — virrasztó — útmutató — és eligazító fényfoszlányai — ezek az írások.

Rövid hang zendülések a kétszáz év messzeségéből, — az utolsót sóhajtó nagy Rákóczi lelke szárnyuhanásával.

Vajjon mi borongott 1735 április 8-án a Vezérlő Fejedelem kuruc lelkében a reménytelenné vált földi élete utolsó óráiban? II. Rákóczi Ferenc lelkében, aki maga volt a magyar nemzet megtestesült reménysége — a szabadság és a nemzeti alkotmányos élet tiszta eszményei érvényesülése érdekében.

A kétszáz év messzeségéből jövő lélek hullámok nekünk nem a majtényi mezők lehanyatló zászlói képét mutatják, — mert ma már a történelem tudomány okfejtései segítségével is látjuk, hogy II. Rákóczi Ferenc az 1848-as szabadságharc világraszóló nemzeti-erőfeszítéseit elindító Kossuth-zászlókat látta az ő utolsó órájában is, látnoki szemével.

— A magyar nemzet abban találta meg az élete fennmaradása alapjait, hogy tudta vállalni az áldozatot — egész halálig — a magyar örökkévalóságért!...

— A kétszáz éve kirepült Rákóczi-lélek emlékhullámai szálljanak be ezeken az írásokon át is a kesergő, szenvedő magyar lélekbe, — ébresztőn... biztatón... diadalmasan.

Kelt Budapesten, 1935. március 27-én a Vezérlő Fejedelem születésének 259-ik évfordulóján.

Dr. Szabó Sándor ny. főispán,
az Országos Rákóczi Szövetség Elnöke.

Hódolat.

Irta: dr. Dömötör Mihály
ny. belügyminiszter.

Dicső fejedelmünk, II. Rákóczi Ferencről magyar ember nem emlékezhetik meg máskép, mint az igazi nagyságot megillető mély tisztelettel és a nemzetéért mindenét feláldozó hazafinak kijáró örök hálával. Életének és működésének nemzetmentő jelentősége és nemes lelkének ragyogó tisztasága révén emléke a soha meg nem szünő nemzeti kegyelet oltárán áll.

Küzdelme lényegében nem más, mint a nemzeti öncélúságért folyó harc a pusztá, nyers hatalomvággyal szemben. Szabadságharc volt az a zsarnokság ellen; önvédelmi harc az idegen elnyomatás ellen; igazi nemzeti küzdelem a hazátlan és nemzettelen császársággal szemben.

Nem Rákóczin mulott, hanem a kedvezőtlen körülmények egész seregének végzetes találkozásán, hogy az egyenlőtlen küzdelemben a túlerővel szemben győzni nem tudott. De az erkölcsi diadal Rákóczié lett, mert, amikor inkább feláldoz mindent, mintsem hogy aláírja a szatmári békét és letegyje a császárnak a hűségesküt, egyrészt oly erkölcsi magasabbrendűséget tanúsított, mely mellett eltörpült a császár minden hatalma, másrészt óriási szolgálatot tett nemzetének, „mert így teljes épségben tartotta fenn azt az elvet, hogy a küzdelem szabadságharc volt és nem bukott lázadás.” (Ballagi: az igazi Rákóczi. 25 oldal.)

Az önfeláldozó hőseiségnek ezt a ragyogó példaadását nem vehette el Rákóczitól földi hatalom; sem tőle, sem a magyar nemzetől, amelynek ily módon vezérlő csillaga lett a felhőbe borult magyar égen, mert tündöklő fényességénél láthatta meg az elnyomott magyarság történelmi elhivatottságát és a nemzeti szabadsághoz vezető helyes utat.

A behódolás helyett a száműzetést választó Rákóczi a nemzetét elnyomó idegen hatalommal szemben élő tiltakozássá magasodik. A száműzetésben is hű marad önmagához és nemzetéhez; itt is a magyarság szent érdeke irányítja minden cselekedetét és ismét csak a kedvezőtlen körülmények sokaságának végzetes találkozásán mulott, hogy fáradozásait nem koronázta siker. A hajthatatlanság, amellyel a felismert igazsághoz ragaszkodott és a méltó-

ság, ahogy mostoha sorsát viseli, igazolják lelki nagyságát, mert ez a nemes férfiú a szerencsétlenségben is nagy volt.

Rákóczi, mint XIV. Lajos udvaránál rangrejtve (souverain — incognito) tartózkodó erdélyi fejedelem nemes egyéniségével a nagy emberismerő francia királynak nemcsak rokonszenvét bírta, hanem megszerezte a király bizalmát és atyai barátságát is. „A fejedelem — írja róla — Breteuil báró emlékiratában — végtelen szellemes és ékesszóló. Ugy beszél franciául, mintha egész életét Franciaországban töltötte volna.” Madame de Maintenon pedig 1713 június hó 19-én kelt levelében így emlékezik meg Rákócziról: „Idegen ember Franciaországban még sohasem érvényesült annyira mint ő; szeretik, utána járnak, becsülik; senkinek sincs terhére s maga sincs zavarban soha; érzéke van minden iránt: bölcs és kegyes, amellet egyszerű minden affectatio nélkül.”

Az elidegeníthetetlen és nemzetfenntartó erkölcsi javak hatalmas kincses bányáját hagyta Rákóczi nemzetének, amelyet annyira szeretett, örökségül. Vigyázzunk erre a gazdag hagyatékra! Ne engedjük elkallódnai s ne engedjük elherdálni, hanem őrizzük meg azt teljes sértetlenségében nagy fejedelmünk dicsőteljes emlékével együtt. Ezt pedig akkor tesszük a leghivebben, ha példáját és elveit követjük.

„Pro patria et libertate!” Ez a jelmondat ékesíti Rákóczi zászlóit. Az öntudatos nemzeti lét alaptörvényét és a nemzet élni akarásának örök igazságát kifejező ez a jelszó legyen politikai hitvallása minden magyarnak. A „pro patria” jelenti az önzetlen hazafiságot, az áldozatkész hazaszeretetet, a haza érdekének mindenfölöttállóságát. A „pro libertate” pedig ebben a kapcsolatban jelenti a nemzeti függetlenséget, a nemzeti életnek minden idegen hatalomtól és befolyástól mentes öncélúságát és jelenti végül azt az örök természetjogi és élettani igazságot, hogy a nemzet önmagáért van; következőleg nem lehet eszköze senkinek, mert az eszköz sorsára jut, ha eszközül adja oda magát.

Nagy és szent az a nacionalizmus, melyre II. Rákóczi Ferenc nemes példaadása tanít minket, mert fenntartja, felemeli, nemesíti, naggyá és hatalmassá teszi a nemzetet, ha elvei szerint él. Kövesük ezt a példaadást, mert az lényegében nem más, mint a magyarság millióinak megható törekvése hallhatatlanság után, mert csakis a magyarságban és annak ivadékaiban él tovább a magyar.

Az a közmondás, hogy kiki sorsának kovácsa, a nemzetekre is áll. Megvirradhat még valaha; lehet még ünnepe a magyarnak, de csak akkor, ha követjük a nagy fejedelem tanítását: Pro patria et libertate!

Prológus egy magyar dráma elé.*)

Eörsi Júlia dr.

Búsuló magyarok, kezdjük az ősi drámát. Szelid és bús szó, mézes magyar virtus, mi elmondjuk, ti álmodozatok alatta, s a végén áldomásra a kelyhünk tartsuk hordó alá.

Bár ménesi bor nem csorog kupánkba és Arad vére oláh kristályba hull és horvát boron magyar nem komorul gondolatokba, Zrinyi sziklái, magyar vértől iszamós kövek, nem vetnek csillagtűzű nedvet minekünk.

De női Dunántúl még egy-két ősi töke, Alföld homokján a szöke cseppek a könnyeinkkel egy pohárba peregnék... e silány maradék tegyen csodát: tüzesítsen oly nemzedéket, mely büszkén issza síkok, sziklák borát, büszkén élvez és meg nem részegül és el nem gyöngül, le nem roskad.

Magyarok, most Váradért a kelyhet!... Szent László, hadd üssük cinkupádhhoz e vértajtékos nedv edényét: hitedből, nemzetedből, reményedből és dicsőségedből vagyunk utolsó villanás. Minket is izzadt páncéled hevít s ha súlyos is kezünknek kezéd királyi bárdja, de kezünkben van, nagy lényed glóriája hulljon le rája... s ha kérünk, a kösírbelől szállj ki újra, legyen az utad a régi hadak útja, s legyen utunk a te fejszéd nyomán, nemes bosszú és bosszuló igazság.

Aztán Kassáért egy kupával. Szent dóm, ne bándd, hogy oldaladhoz vágjuk a pohárt és mámorosan dőlünk a nemzeti sírhoz, és betakarjuk arcunk gyász bársonyoddal Rákóczi!... Szent szegénységed ime elvettük, mint megújító nemzeti csodát, bíborpalástként a vállainkra vettük... add a lemondás somfavelesszejét, amire támaszkodva égbenöttél, legyen a végünk, ami a tiéd volt, s töled öröklött vérünk csillagától évezredig ragyogni fog az égbolt.

Magyarok, Kolozsvárért az utolsó pohárral. Erdélyi hajnal, örök virágvasárnap, hullj arcunkra, derítsd fel ott a megbékélt reményt... ott e sirón dalos faj bölcsője ringott, mi építettünk ama tájakon temetőt, csonthalmokat, s a honszerelmet sohasem hallott hangokon ott énekelték őseink: hajduk, pásztorok, hegedő-

---

*) Eörsi Júlia dr. „A majtényi páston” című és a Rákóczi év folyamán Bujaposten előadásra kerülő történelmi színművének prológusa.

sők... a surrexit onnan viharozzon égnek ha lesz feltámadás, ott tűnjék fel a megváltás fája!

S ha majd szívetzaklatóan szól, a mult tragédiája, sírván Erdélyért, ne feledjétek... a Bánságot vitézek! Ha most idegen szellők lengenek is magyar vetésen, a mag a miénk volt és a jövő aratásra a hold talán a mi kaszánkra görbül... s e körbül kiszakadnak a férfiak, vitézek és földnek fordított gyertyák vérin arra járnak a táncot... mert fölvérzenek a szenttamási sáncok és följjagat Sabác, s a táncot tovább járnak, akiket a halhatatlan halál eljegyzett: mert ősi tánchoz zene zenghet és trombita rihat, meg nem téveszti álmainkat, mert soha magyar egy rögét e földnek boros mámoron vagy mámor borán el nem adja s akármily halkán sóhajt a vészharang ott délen, nincs tánc, amelyből halálugrás ne lenne, villámos, büszke bátor, és nincs legény, akinek marka menyasszonyfátyolon pihenjen, nincs olyan szenvedés, sem olyan hosszú gyász... és nincs vitéz, akinek vállán nehéz legyen a halálpalást, ha Szent László szablyája fénye int és Rákóczink égi dobjai megpergetik a feltámadást!

„Bujdosásra juta nyomorult életünk.“

Irta: dr. Járossy Jenő.

„Bujdosásra juta nyomorult életünk,
Sok Antikrisztusok támadtak ellenünk,
Nincsen ez világon, ki forgatná ügyünk,
Hamis dekretumot formáltak ellenünk.“

(Régi kuruc ének.)

Szemem hunyása nyomán lelkem nyílik. Issza a rigmus kobzos ütemét. Rongyos kacagányú kurucok csapzott haja, ráncos homloka, lógó bajsza alól vergődik a felcsukló sírám: „Nincsen ez világon, ki forgatná ügyünk...“.

Rohan a gondolatom feszített izma „ma” felé. — Ma! Fekete magyar napok hallgató méhe, hol gyülik a fájás szíve alatt a csonka anyának.

„Ma!” Visszairamlík lázas agyam, két század hosszú útját rövidítve, hozza a multat mához közel.

Két század! Mit hordozál magadban? Dicsőséget...? Hősi bukást vagy rabszolgaláncot...? Vaj, „hova értél sok akarással?” Oda, hol kengyelbe tevéd lábad? Kora századok szülte üldözött kuruc keserve, kinja —enyhébb — e „ma” szülte bús magyar béklyós-rabságnál? Nem! „Ismétli magát az idő!” — mondják. Így van. Így igaz.

Vesztett csaták után bujdosó, rongyos dolmányú kuruc lelkében oltáron állott Rákóczi képe. Táltosok járta ősi völgyekben, vilámos felhők titokörző kárpitja alatt, elhamvasztott tárogatók felejtett testvérének jajszava öntött szívébe hitet. Söhaja szállt a hangtalan jajjal s orkánná nőtt labanc fülek remegő dobhártyáján dübörögve.

Jaj szegény magyarok, kik mának vagytok szárnytalan lepkebábjai — szegényebbek vert kurucoknál. Röghöz kötötteen csörgettek láncot, Isten akarata ellen erőszakolt árkok, hamis tatárok torkotokat fojtják. Kurucok módjára bujdosni sem tudtok, tenyéryní az ország... feldarabolták... leselkedve vártak sajtra éhes rókák, akik addig kértek, míg szólottunk értük s — elrabolták.... „Hamis dekretumot formáltak ellenünk.” Büzgőős magyarvért hamissággal festettek sárgára, kékre s egymást kacsintva rótták

papirra igazságnak a hazugságot. Röhögve rabolták a földet, a kincset: lábunkat, kezünket!

Jaj szegény magyar! Te, agyonsanyargatott páriája a „mának”! Te! szégyenfoltja hamis dekretumok koporsó -bölcsőjének: álszent Trianonnak.

Borítsd üveges szemedre remegő pillád és ne nézz az eljövendő idő fekete, fojtó gázködébe. Fordítsd meg vérző fejed és úgy pillants hunyó szemmel vissza régi idők apáid álmát ringató kriptájába. Hajtsd le fejed a zöld mohára, mely sírkövek szivdobogását takarja. Erőltess zúgó füled a síri hangra, ősi életek idéző szellempalástjára. Hallgass!... Csak hallgass!... Hallod-e már a bűgő hangot? Érzed-e már, hogy hegeszti megtépett tested fájó sebét?... Figyelj csak!... Tudod mi ez? Vándorló lelke régi kurucoknak: tárogató! Titkos hang, a múlt egeről hangzó, melyet csak te, Te hallasz. Csak Te, aki a szenvedések útján értél Mekkába és lettél méltó a hallásra. Hallod a bánatot?

*„Őszi harmat után,
Nagy hegyeknek ormán ...*

*Szomorú az én sorsom,
Messzire bujdosom ...”*

Érted-e az ígét vértelen magyarom? Érted-e, hogy a hazátlan kuruc, csak úgy mint Te, tövisvert szívvel járta golgotáját a magyar kinszenvedésnek? Utánad küldte dalában bánatát — enyhülésnek, hogy aztán vigasztnyújtón zengje feléd üzenetét:

*„Én is esmértem búbánatot,
Am a reménység vigaszt adott ...”*

Kuruc ősapád biztat magyarom! Emeld fel eszméd kínok katalnából, a remény enyhe levegőjével hűsítsd tövises homlokod.... Halld tovább a dalt:

*„Török bársony süvegem,
Most élem víg életem.”*

Érzed a virtuosos harci kedvet? Ezt akarja belédönteni nagy kuruc elődöd, melyet itthagyt neked magyarom a szíved gyógyítására.

Lásd! Gyógyító irt küldenek neked hős Rákóczi fiai, melyet nem vehet el tőled se hamis dekretum, se véreskezű tolvaj. Ez a tiéd, a Te örökséged, mit rádhagyott a kuruc bánat és a kuruc öröm! A dal! Tudod mi ez? Nemcsak levegő-zengés, mely meg-símogatja fáradt lelked egyensúlyát, hanem erő és fegyver, mely-lyel toborozni lehet érzésgésre szomjazó, vérző szívek millió-ját, mellyel küzdeni lehet igaztalan csaták hitszegő ellenségével szemben.

Nyisd ki erőtlen lelked, mai esett magyar, hős kuruc dala erejének, hogy hassa át lüktetése remegő csontod velejét. Szívd magadba énekek énekének szárnyaló röptét, hogy vigye magával vértelen ajkad jajját az Igazságosztó csillagos végtelenébe!

Ösmerd meg önmagad hivatásos voltát harcos kurucok harci dalának bátorságában :

*„Nosza hajdú — firge varjú,
Járjunk egy szép táncot.”*

Testvérem! Biztat a múlt !

*„Nosza magyar — tépett magyar,
Járjunk egy szép táncot!”*

Járjunk egy szép táncot :

*„Hallja! Tisza — hallja! Duna,
Száva, Dráva vize . . .
Erdély, Lippa — és Branicska . . .
Kurta Szamos — tarka Maros . . .
Kis-Küküllő — Nagy-Küküllő . . .
Nohát immár minden ember
Örüljön ez napon . . .”*

Töröid le orcád vérét kurucok dalának visszajáró szellemlepleben és tartsd oda ványhadt erőd kipattanó tüzének edző lángjába! Mondd, mondd a dalt Te is, ha fáradt is a szád és torkod szorítja a gázság fakasztotta könny, de mondd! Kuruc lelkek szállnak daloddal repülőmasinák szántotta vészes azurba és kísértétké válva úzik el onnan a dögkeselyüket !

Meglásd magyarom: bedőlnek az árkok és földszínelvel lesznek egyenlökké a hazug határok, ha száll a dal fölöttük testvér-szívből testvér-szívbe. Mind sürűbben és mind erősebben sűrölja dalod szárnya majdan a gonoszságok határgerincét . . . végre majd hamuként omlik össze papir-bástyája a hitvány hiénáknak.

Jaj szegény magyarom! Tudom vakul gyenge szemed múlt dicsőségének fényébe nézve, de ne bánd! Edzd magad! Az ősi fény emlőin gyarapszik tört erőd roncs maradéka; büszke kurucok hős lelkének dalbaöntött akarása dagasztja.

. . . . És egyszercsak a „ma” a fekete magyar napok hallgató méhe — hol gyülik a fájás szíve alatt a csonka Anyának — megérleli gyümölcsét és újszülött büszke erődnek harsona hangja bejárja Kárpát bércét, Kolozsvár tornyait, a Bánság rónáit, Lajta völgyét és egybeolvasztja győztes csaták diadalmas örömsikolyában, a Rákóczi-induló mindent elsópró fürgeteges hangorkánjában Édesanyánk testét:

NAGYMAGYARORSZÁGOT.

Rodostó — Kassa.

Irt: *dr. Király Aladár*
ny. főispán.

Tragikus komorsággal áll előttünk II. Rákóczi Ferenc pályafutásának két záróköve: Rodostó és Kassa. Maroknyi híve körében, elvesztett hazáját siratva Rodostón hunyta örök álomra szemét a legtisztább, legönzettelenebb szabadsághős, aki fizikai elmúlásával is élő tiltakozás maradt az öszsbirodalmi eszme s a magyar fajt leigázó, koldusbotra juttató germán malom ellen. Az ő elmúlásakor minden poklon, a hontalanság minden gyötrelmén keresztül élt a magyar reménység, a jobb, a szebb magyar jövő valószínűsége és ez a reménység csillogó álmokkal szötte át a nagy száműzött síri takaróját. Nem Rodostóban halt meg a vezérlő fejedelem. Kassán halt meg, ahol fáradt csontjai nem magyar földben nyugszanak és ahol a hontalanság saskeselyűje jobban marcangolja nemes szívét, mint valamikor a messzi Kisásziában. Halhatatlan nagy lelke nem leli honját hazájában. Velünk együtt siratja a magyar élet pusztulását, az ezeréves Magyarország szörnyű feldarabolását. És velünk együtt gyászolja fajtát, nemzetét, azzal a végtelen erkölcsi önzetlenséggel, mely földi pályafutását jellemezte.

Amikor vezérlő fejedelmünk 232 évvel ezelőtt kibontotta a szabadság zászlóját és mezitlábos kis serege élén megindította azt a győzelmekben és vereségekben változó, de az eszmék igazságánál, az erkölcsi világrend örökkévalóságánál fogva dicsőséges küzdelmet, amelyhez hasonlót nem tud felmutatni a magyar történelem, — tisztában volt azzal, hogy családi nyugalmát, mérhetetlen gazdaságát, az egyéni élet boldogságát biztosító minden értékét kockára tette. Inkább választotta a bizonytalan sorsot, a lelki szenvedések és csalódások sokaságát, semhogy tétlen közönnyel nézze országunk, ősi alkotmányunk pusztulását és a jobb sorsra érdemes, akkor még az alkotmány sáncain kívül álló magyar nép koldus sorsra juttatását. Abban rejlik és abban él II. Rákóczi Ferenc történelmi nagysága, hogy a magyar alkotmányos szabadság védelme mellett ott vibrált lelkében az elesett magyar nép felemelésének gondolata is, aminthogy a vallásszabadság megteremtésével a XIX. század zászlójjára irt jogegyenlőség egyik követelményét valószínűsítette meg. Csoda-e tehát, hogy Esze Tamás rongyosai voltak a

leghűbb katonái és Borszár Pál parasztnál töltötte magyar földön a legutolsó éjszakát.

A kuruc küzdelem bukását Rákóczin kívül álló tényezők okozták. Az ellenséges katonai erők túlsúlya és a magyar árulás. Hej Ocskay, Bezerédy, Károlyi Sándor!

A bukás nyomán szomorú korszak következett. A hazájáért mindenét feláldozó szabadsághóst egy törpe generáció törvényt bélyegezte meg. Hazaárulónak, lázadónak, felségsértőnek nyilvánította s összes javait elkobozta, hogy azokat az igazi áruíók és jött-ment idegenek között oszthassa szét. Ezt a rút hálátlanságot később expialta egy becsületes nemzedék, mely a Rákóczit gyalázó törvényt kidobta a magyar törvénytárból. És igazi elégtételt adott dicsőséges vezérlő fejedelmünk szent emlékének a mostani generáció akkor, amikor a Rákóczi-szobor felállítását elhatározta s az 1935 évet Rákóczi-évnak jelentette ki.

A Rákóczi-év negyedik hónapjához elérkeztünk és a napilapok mindenről írnak, csak Rákócziról nem. Egyes újságok hasábotokat szentelnek a gonosztévőknek, a kalandoroknak, éjjeli mulatók ledér hőseinek, csak Neki nem jut hely!

A társadalom szórványosan is alig ad jelt arról, hogy a magyar szabadság hőse őt különösebben érdekelné.

Nem hallottam azt sem, hogy az iskolák Rákóczi-ünnepélyeket rendeznének.

Hát ez mi?

Hát elesettségünkben, nyomorúságunkban nincs szükségünk a nagy szabadsághős glóriás alakjára? Hát ki acélozza meg a magyar jövőben való hitünket más, mint „hazánk szentje, szabadság vezére, Rákóczi . . . kinek a nevére lángolunk és sírva fakadunk?”

Miért nem találhat Rákóczi lelke otthon a mi szíveinkben, hogy Rodostó, Kassa után véget érjen hontalanságának gyötrődése?

Kiszikkadt magyar humuszon kiégtek a magyar szívek?

„Lehajlok a szent humuszig
E szűzi földön valami rág.”

Rákóczi.

Irta: Erdélyi Tibor.

*En annak születtem!
Jégtörőnek és vihangátnak,
S rólam az okosok akármit beszélnek,
Bennem a tudósok akármit látnak:
...En annak születtem!*

*Fajom kezében bösz csatabárdnak,
Kétéltű pallosnak, tollas buzogánynak,
Kidáltó szónak, kürtnek, harsonának,
Mely Munkács várától
A Lajta partjáiig vitte a szót, a hirt:
Karom erejét, lelkem álmaid.*

*En annak születtem!
Magyar Messiásnak!
Prédikáló bölcsnek, igehirdetőnek
S mert népem kinjai az egekig nőttek,
Hát lettem Megváltó
És keresztrefeszített,
Kinyitott lelkemmel örökösen vádló!*

*Es mert magyar fajom
Rongylelkű népek rabszolgája lett:
Órtüzet gyújtottam a Beszkek bérében,
Kongót verettem az érchegység ércén
És kitzúztam a zászlót a Kárpátok felett!*

*Ustdobot verettem,
Rézkürtöi fuvattam,
Erőtlén markokba,
Kaszát, puskát adtam!
... És lángszívem tüzét izekre téptem!
... Ércszavam kicsendült a dobpergésen át
S rikoltva tűzengedt minden harsonát:
Népem az Égre! Hát ne hagyj magad!*

0494291

Benned rongybábut lát már a világ:
Hős Hunyadi népét,
Nyugát büszkeségét
A szél hordta el és téged a világ kitagad!

És gyült a népem, a rongyos hadsereg.
Jött felém úr és tépett paraszt,
Reszkető öreg és suhanc-gyerek!

Előre, rajta!

Dobosom verjed, kürtösöm fujjad,
Sose a régít, mindig az újat:

Előre, rajta!

... Vásik a gúnyád?

Majd kerül új rád!

... Török a lábad?

Sohase bánjad!

Öreg talpasom

Elől a helyed,

Vágjad a rendet,

Úgy csinálj helyet:

Előre, rajta...!

Hová fajom zárták:

Döngettem vitézül a rabtartó falat

S a császár seregét,

Hatomra döntöttem Érsekujvár alatt.

Nyalka kurucokkal hajdínát is ettem,

De a labanchadat Bécs alá kergettem!

Kardjukat próbálták labancon, németen,

Napestig egyikén, hajnalig a másón...

Mind ityenek voltak derék jó vezérim;

Bottyánom, Bercsényim, hív Esze Tamásom!

Mindegyik csejt vetett: ha reggel, ha este,

A cöfös, minétes németet kereste,

Eb ura fakó...!

Ptundráját elkapta,

Szabtyával elszabta,

Őt magát alatta

Izekre szaggatta,

Úgy az Isténadta

Magát sirathatta!...

De mégis ránszakadt

Trencsén is meg Romhány...

És lettem fajomnak

Kereszhordozója...

Lettem a népemhez,

Tárogatószóval búsan beszélő...

*Mert annak születtem!
 A mindig eleven, mindig élő
 Magyar fájdalomnak;
 Harci sikoltásnak
 Puskaropogásnak
 És magamat sirató
 Síralmas dalomnak ...*

*Letörött a zászló ...
 Halomban a fegyver ...
 Labancot a kuruc
 Soha többet nem ver ...
 ... Nagymajtényi síkon
 Tárogató: máglyán
 Megégett a lelkem ...
 Helyemet e honban
 — Hiába kerestem —
 Sehol meg nem tettem ...!*

Aztán jött Rodostó ...!

*Bujdosásba mentem!
 — Magammal vittem
 Népem honszerelmét,
 Ósi szilajságát,
 Dacos magyar lelkét ...
 Roppant vállait
 Az óriás kereszttel
 Mely Téged — Én népem —
 Sohasem ereszt el ...
 Magammal vittem
 Tengernyi sok hitet,
 Fajtam minden álmát,
 Melyet új tavasszal,
 Az új termést váró
 Magyar népem elvet ...
 Így lettem Megváltó!
 Mert annak születtem!
 Új hitet hirdető
 Magyar Messiásnak!
 S rólam az okosok akármit beszélnek,
 Bennem a tudósok akármit látnak:
 ... Én annak születtem!*

A legdicőségesebb szabadságharc.

Irta: *Kornai István.*

A magyar nemzet legdicőségesebb szabadságharcát II. Rákóczi Ferenc fejedelem vezérlete alatt vívta.

Nyolc évig tartott ez a véres küzdelem, amely mítoszi hősokeket teremtett és a nemzetet hihetetlen erőfeszítésre, hajthatatlan ellenállásra bírta. A kurucok szabadságharca nemcsak jelentőségében legfontosabb, de fényes emlékeiben is legszebb, legcsodálatosabb marad.

Rákóczi szabadságharca a Thököly-szabadságharc folytatása. Még életben van Thököly Imre és Zrinyi Ilona, amikor Rákóczi Ferenc Bercsényi Miklóssal együtt elhatározza, hogy a nemzet élére áll az elnyomó császári hatalommal szemben.

Az 1698—1699 években Bercsényivel megismerkedve, megismeri egyttal a magyar nemzet szenvedéseit is. Már akkor foglalkozik a fegyveres ellenállás gondolatával. Elhatározását csak megérleli az 1700-ban kitört spanyol örökösödési háború, amikor XIV. Lajos levél útján tárgyalásba bocsátkozik Rákóczival, felszólítja, hogy fogjon fegyvert Lipót császár ellen, — ő támogatni hajlandó. A levelezésre Bécsben rájönnek és 1701 április hó 18-án császári katonák felesége és gyermekei mellől ragadják el és hamarosan a bécsujhelyi börtönbe zárják, oda, ahova 30 év előtt nagyatyja, Zrinyi Péter került.

A sokat szenvedett hőslélkű Zrinyi Ilona pár hét múlva értesül törökországi száműzetésében fia szerencsétlenségéről. Képzletében már őt is vérpádon látja. De Rákóczi Ferenc hamarosan megszökik a fogságból, Lengyelországba menekül, ahol az időközben szintén kimenekült Bercsényi már örömmel várja. Képzelné lehet, hogy nagy az öröme Zrinyi Ilonának és férjének, Thököly Imrének is, akik bizakodva remélik hős fiuk győzelmét.

Magyarországon akkor már általános elégtelenség, sőt forrongás mutatkozott.

A török kiűzetése után a Délvidéken, az Alföld nagy részén, sőt Felsőmagyarországon is a gazdátlán és kétséges birtokokat a kormány a magyarok mellözésével németeknek adta; a várakba német katonaságot ültetett és az egész országot császári seregekkel szállta meg. Miként a nagy égháború apróbb villámlásokkal

kezdődik, úgy e szabadságharc bevezetése is Esze Tamás szatmármegyei népvézér felkelésével indul meg. Ezt azonban Károlyi Sándor hamarosan leveri. De amikor 1703 évi június hó 15-én maga Rákóczi jelenik meg kis csapattal a határon és hozzá áll Esze Tamás 5000 emberével: akkor Károlyi is teljes erejével támogatja a most már illetékes vezér által megindított küzdelmet.

Ekkor azonban sem Zrinyi Ilona, a lánglelkű magyar anya, sem Thököly Imre, a fáradhatatlan fejedelem és nevelő apa már nem él. Mindkettő meghalt pár hó előtt... Nem adhatták rá szülői áldásukat a felszabadító harcra!

Mint a nyári zivatar, oly gyorsan robogott végig az Alföldön Rákóczi serege, úgyhogy már három hónap mulva értesítette a francia királyt, hogy lobogói a Duna partján lengenek. Szeptember végén írja meg örökké felejthetetlen, világhírű kiáltványát a nemzethez e kezdő sorokkal: „Felujulnak a magyar nemzet sebei...”

A császár megijed, békét ajánl. De Rákóczi csak biztosítékok ellenében hajlandó erre. Magyarország alkotmányos jogait és a vallásszabadságot követeli, Európa népeinek garantálása mellett, valamint Erdély függetlenségének visszaállítását.

A császár nem enged, — a nemzet sem!

És megindul az elszánt és hosszú küzdelem.

Rákóczit eleinte fényes győzelem kíséri mindenütt. De Nagyszombatnál, közel az osztrák határhoz, 1704 december 26-án, vereséget szenved, mert egyik német nemzetiségű ezredese, Scharudi, harc közben egész ezredével átpártol Heisterhez. A teljes vereséget csak az akkor feltűnt Bottyán tábornok, a törökök elleni harcok hőse, akadályozta meg, aki szilaj rohamával visszaverte a németeket.

Erdély kuruc kézre kerül, bár ott a császáriak hamarosan ismét felülkerekednek.

A döntő nagy győzelmet Bottyán tábornok vívja ki. Ő veri ki a Duna—Tisza közébről, majd Túlادunából a labancokat. Bottyán János Rákóczi seregének legnagyobb eszű és legbátrabb tábornoka. Háromszor akkora császári seregeket ver meg, várakat hódít sorra. Kisebb seregei beszáguldozzák Ausztria területeit is: Styriát, Alsó-Ausztriát, majd később Morvaországot... Bécs bástyáinak tövében gyakran megjelennek. A császárt is majdnem elfogják! Amikor a császári hadak kegyetlenkednek, gyújtogatnak, védtelen lakókat öldösnek, — ami gyakran előfordul, — Bottyán rögtön kiküldi bosszúálló seregeit Bezerédyvel, béri Balogh Ádámmal és többi vitéz alvezérével Ausztriába. Nem marad adós a kölcsönnel! Forgács gróf — Rákóczinak gyanúsán viselkedő tábornoka — 25.000 emberrel sem tudta Túlادunát megvédelmezni, — Bottyán 8000 emberrel győz. Ugy hogy Túlادunát még 1710 végén sem tudták a császáriak teljesen meghódítani, mikor már a szabadságharc ügye rosszul állt.

Rákóczit 1704 július hó 6-án erdélyi fejedelemnek kiáltják ki. Ekkor már 100.000 főnyi sereggel rendelkezik. 1705 szeptember havában megtartják a szécsényi országgyűlést, hol Magyarország vezérlő fejedelmévé választják és 24 tagú kormányzótanácsot — melynek fele katolikusokból, fele pedig protestánsokból áll — állítanak melléje.

A győzelmek hatása alatt I. Lipót császár megbetegszik és 1705 évi május hó 15-én meghal. Utódja I. József, szeretne békét kötni, — de Rákóczi erre csak a szabadság, tehát az alkotmány és a vallásszabadság biztosításával hajlandó. Bercsényi a régi követelések mellett még az aranybulla 31-ik pontjának visszaállítását is követeli. Mert jogos, hogy a nemzet fegyverrel is ellenállhasson esküszegő királyával szemben!

A nagy sikerek beteözéséül a francia király azt kívánja Rákóczitól, hogy az uralkodóházat detronizálják. Ez a kívánság a nemzet tetszésével találkozik és 1707 évi június hó 13-án az ónodi országgyűlésen az uralkodót és családját a nemzet ellenségének nyilvánítják és megfosztják a tróntól. Az országgyűlés tagjait annyira áthatotta a trónfosztás szükségességének érzete, hogy a császár titkos megbízottját, Okolicsányit és Rakovszkyt ott a helyszínen felkoncolják.

Váratlan fordulatot jelentett a szabadságharcban, hogy néhány hónap mulva Bottyánt Tüladunáról Felsőmagyarországra helyezték, mert ott akkor gyengébben állt a kurucok ügye. Bottyántól még a saját ezredét is elvették és seregével Tüladunán hagyták... neki ennél fogva új sereget kellett szerveznie és betanítania. Ekkor nevezték ki a császári seregek élére új fővezérré gróf Starhemberg Maximiliánt, mert az előbbeni, gróf Starhemberg Guidót alkalmatlannak találták. Ezt az új hadvezért, aki — képzeltető — nagy győzelmeket álmodva ment Magyarországra, hogy átvegye a fővezérséget, Bottyán seregei elfogták.

A fejedelem Kassán vette a hírt nagy örömmel. E nagy sikert azonban csakhamar lerontották szomorú események. Egyik volt a nyitrai kuruc táborban a protestáns és a katolikus vallású katonák közt kitört véres összeütközés, melynek több tiszt is, köztük az egymással hadakozó kurucokat szétkardlapozó hős Esze Tamás is áldozatul esett... A másik még szomorúbb esemény volt a trencsényi csata, ahol valószínűleg árulás történt. Rákóczi észak felé akart nyomulni, hogy Sziléziába betörve, hátba támadja a császáriakat. Ezt a tervét Ocskay tábornok sugalmazta, aki Trencsén táján akart döntő csatát. Ezzel szemben Bottyán azt akarta, hogy a Duna mentén a Csallóközt és táját Komáromig teljesen tisztítsák meg a császári csapatoktól, azután vonuljanak Lipótvárra. Ocskayt ekkor már Pálffy megnyerhette magának, mert ettől kezdve magatartása több, mint gyanús. A fejedelem már-már Bottyán tervét fogadja el, amikor egy levelet mutatnak fel, mely

szerint Trencsént könnyűszerrel meg lehet hódítani. A fejedelem serege tehát észak felé indul... És megtörtént a szomorú trencsényi oszta 1708. évi augusztus hó 3-án, ahol a fejedelem serege nagy vereséget szenvedett Heistertől. Rákóczi alvezérei közül Pekry Lőrinc megokolatlan hátrálása idézte elő a legfőbb zavart. A fejedelem lova ezenkívül felbukott. (De azért nem temette maga alá lovasát, mint Mohácsnál lova II. Lajost.) Vitézei rögtön új lovat adtak alája. A sereg 3000 halottat és 400 foglyot veszített ugyan, de azért nagy részét meg lehetett menteni.

Bottyán rögtön a csata után a Csallóköznél maga vívta meg a küzdelmet, még pedig fényes sikerrel. Nyitránál értesült a trencsényi vereségről. Megrendült a hírtől, a fejedelem keresésére indult, csakhamas rátalált, összetoborozta a szétfutott kurucokat és 14 nap múlva ismét együtt volt 11.000 ember. Ocskay ekkor tűnt el, — átszökött 1000 emberével a császáriakhoz. A kurucok bosszúszomja olthatatlan volt és nem is nyugodtak addig, míg Jávoroka Ádám Ocskayt el nem fogta, Ujvárbá nem vitte, ahol elvette méltó büntetését: kivégezték. Közben Bottyán a császáriak háttába került és Morvaországban portyázott, azután Érsekújvárt kelőlőszámú őrséggel ellátva várta Heister ostromát. Bercsényi pedig a bányavárosokat védelmezte, de ezek védelmét is csakhamar Bottyánra bízta, mert kénytelen volt Sárospatakra menni november második felében, az országgyűlésre.

Bottyán az aránylag kis létszámú kuruc haddal csak kevés ideig tudott eredményesen szembeszállni a nagy császári hadereővel... a bányavárosok pár hónap leforgása alatt a császáriak kezébe kerültek. Nem volt már elegendő kuruc sereg! „Elfogyott szegénynek minden katonája...”

1709 nyarán a pestis lépett fel a táborban, sőt az egész országban is. Ez aztán nagy rendet vágott a megmaradt vitézek soraiban. A pestisnél is nagyobb veszedelem az árulás, mely megegyszer kísértett. Hatvan vára egyik fontos őrhelye volt a kuruc seregeknek. Ezt Bottyán tartotta megszállva, mert ez volt seregének egyik védőpontja. A várat a labanc ármány árulással akarta megszerezni. De Bottyán, akinek megbízható kémei voltak, hamar rájött a gonoszságra és az elvetemült bűnösöket vasra verve Eger várába zárta. Ez volt utolsó ténykedése. Harmadnapra agyvelőgyulladás — vagy talán mérég — ölte meg, 1709 szeptember 24-én. — „Alhatott már Bécs...” mondja Thaly Kálmán, ... „Vak-Bottyán karja örökre lelankadt.”

Az utolsó nagy csatát 1710 évi január hó 22-én vívták Romhány mellett. Ez eldöntetlen maradt. Még itt is fájdalmas tördöfés érte a nemzetet: a lengyel csapatok átszöktek a császáriakhoz.

Rákóczi — látván a vígasztalan helyzetet, — békét akart kötni. De Pálffy — Bécs rendelkezése szerint — már tudni sem akar tisztességes békéről. Erre a fejedelem Nagy-Péter orosz cár-

hoz fordul, tőle kér segítséget, — de eredménytelenül. És 1711 évi február hó 21-én elhagyja örökre Magyarországot. Itt hagyja, mint előtte Thököly, és mint utána Kossuth! És ahogyan ez a két lángszellemű szabadsághős külföldön, a száműzetésben is, hazája felszabadításáért dolgozott, ő is azért fáradozott Franciaországban; majd 1716-ban Törökországba hajózik, hogy esetleg onnan törjön be Magyarországra és így szabadítsa fel hazáját. Oly ünnepélyesen és oly diadallal fogadják II. Rákóczi Ferencet 1717 évi október hó 10-én Gallipoliban, mikor partra száll, mint másfél századdal később Franciaországban Kossuth Lajost, amikor Törökországból jövet a francia tengerparton kötött ki. Törökország azonban nem akart keresztény sereget bízni Rákóczira és így a felszabadító hadjárat elmaradt, mert a vezérő fejedelem nem volt arra kapható, hogy török sereg élén vonjon be hazájába. Magyarország tovább sínyli a német jármot. De a nemzet törhetetlen hittel várja, hogy szeretett fejedelme egyszer csak mégis megjelenik tárogatók harsonája mellett és véget ér nyomorúsága. Várta a nemzet 24 évig! De Rákóczi 1735 évi április hó 8-án örökre lehunyt szemét. Utolsó napjaiban, a nagyhéten, a jezsuiták generálisa látogatta meg Rómából, ki egyházi vigasztalásban részesítette.

Halála hírére az elégtelen ország délvidékén, Arad, Békés és Torontál vármegyékben lázadás tört ki. Most, mikor már tudták, hogy a szent fejedelem nem jöhet, a jobbágy parasztság Szegedinác Pero vezetése alatt fegyvert fogott a német katonság ellen. De a lázadást csakhamar leverték és vezéreiket 1736 évi április hó 4-én kivégezték.

A tárogatók hosszú időre elhallgattak!

A nemzet elnémult.

De Rákóczi diós emléke és a magyar szabadság szelleme mindenha él és vezet bennünket.

Borsi.

Irta: *Kuszkó István.*

II. Rákóczi Ferenc a Borsi község mellett levő várkastélyban született. Borsi község megszállt területen, Sátoraljujhelytől csupán 4 kilométerre, kelet felé a Bodrog partján terül el. Magyar falu. A borsi kastély egyemeletes épület, melybe az összeomlás előtt gyakran elzarándokoltak Rákóczi hívei. A kastélyban tágas terem az, melyben Magyarország e nagy fia született. E terem ma kápolna lenne, ha a tulajdonos magyarul érző egyén lett volna. De a Rákóczi-birtokok a Habsburgok jóvoltából nagyobbrészt magyarellenes külföldiek kezébe jutottak... külföldiek, a Schönborn grófok kezébe, jutott annakidején a borsi kastély is, hogy most a csehok földreformja még rosszabb kezekbe juttathassa. Ha annakidején magyar kézbe jut a birtok, a kastély, akkor ebbe a kápolnába zarándokolhatna a megszállt Fevldék magyar, tót és rutén népe. De az összeomlásra, hazánk megszállására, ugyan ki gondolt volna?

Gondoljunk ma Rákóczi szülőhelyére!

Gondoljunk egyttal arra, hogy mily keveset tettünk a multban a Rákóczi személyével szemben köteles hála és kegyelet ápolására és terjesztésére. A fővárosban néhány igaz hazafi annakidején a vezérlő fejedelem nevéről ismert együletet alapított, ismét más honfiak megalapították az Országos Rákóczi Szövetséget, Rákóczi egyletek működnek Kíspeszt, Pestszenterzsébet, Szeged, Nagykálló városokban, azonban ezek a hazafias alakulatok a legújabb időkig nem tudták elérni, hogy II. Rákóczi Ferencet az iskolákban nagy emberi mivoltában mutassák be a magyar ifjúság példaképeként, hogy a Magyar Tudományos Akadémia ne adjon ki Szekfü Gyula-féle célzatos műveket Rákócziról. Itt azonban újabban már oly művet adtak ki, Markó Árpád: „II. Rákóczi Ferenc a hadvezér” címen, mely a hazafias Rákóczi alakulatok teljes elismerését érdemelte ki fárgyílagos alaposságáért.

Megváltozott a helyzet a multtal szemben, amikor Rákóczi és Kossuth hívei és tisztelői „rebellisek” voltak. Azonban ez a zavaros helyzet még máig sem szűródött le. Még ma is vannak emberek hazánkban, akiknek gondolata nem Rákóczi szülőháza, hanem a bécsi Burg felé száll. Nem csoda, hisz két évszázadon

át Rákóczi szülőháza, a borsi kastély lakatlanul állt és idegenek birtokában volt, ellenben Bécsből, a Burgból nyertek fényt és anyagi erőt azok, akik Magyarországot Ausztria gyarmatává süllyeszteni igyekeztek. Sokakat még ma is táplál az a hiú reménység, hogy Bécs és a Habsburgok Csonkamagyarország hasznára válhatnak. Tévedés! Hisz a multban sem voltak hazánk javára, miért lennének a jövőben?

Nekünk ma nincs más feladatunk, mint a vezérlő fejedelem borsi szülőháza gondolvá várni, türelmesen várni.

Miként az Isten megadta hazánkknak annakidején II. Rákóczi Ferencet, hogy az a Megváltó szent példáját követve, hazánk megváltását, felszabadítását megkísérelje és a szabadságharc révén a magyarság létét biztosítsa, úgy fogja nekünk is megadni a lehetőséget, hogy népszavazás útján szerezzük vissza a ma megszállt területeket.

Nekünk nincs más feladatunk, mint várni és remélni.

Hisz a Saarvidék népszavazása után bekövetkezik majd a mi népszavazásunk ideje is! Hazugságokkal lehetett ugyan erkölcstelen módon Magyarország feldarabolását előkészíteni, erkölcstelen módon új államokat létrehozni, de a Potemkin államok papírmáséból tákoltt falai nem bírják ki Magyarország klímájának kemény zivatarjait! És hogy bírják majd ki a trianoni határok a magyar nép elfojtott elkeseredésének kítőrése alkalmából meginduló tornádó (mindent elpusztító forgószél) pusztítását?

Nagymagyarország egész területén az igazság fog érvényesülni nemsokára. Az igazság érvényesülése visszahozza ezredéves határainkat! Ha ezt már elértük, akkor a borsi várkastélyba építjük be az igazság templomát, melynek szentélye legyen az a szent hely, az a terem, hol a mi szent fejedelemünk született.

Addig dolgozzunk és imádkozzunk! Rákóczi segíteni fog! A Magyarok Istene irányítsa szent célunk felé utunkat!

A kuruc szabadságharc előzményei.

Irta: Pálos Ödön.

II. Rákóczi Ferenc szent emlékének hódolunk ma.

Amikor kegyelettel emlékezünk meg a vezérlő fejedelem nagyságáról, amikor a kuruc hősök emlékét babérral ékesítjük, akkor meg kell emlékeznünk azon okokról, melyek a magyar nemzetet arra énszerítették, hogy fegyverrel védje meg nemcsak hazáját és szabadságát, hanem a magyar népnek fennmaradását és boldogulását.

1526 után háromfelé szakadt az Árpád idejé óta egységes Magyarország. Két hatalom, a török és a német azon volt, hogy hazánkat leigazza... a független Erdély ezen időkben a magyar jövő egyetlen záloga és biztosítéka. Az erdélyi fejedelemség területén kívül rekedt magyar nép, akár a Habsburgok Magyarországa volt lakóhelye, akár a török hódoltság területén tengette életét, állandó küzdelmet vívott mindkét elnyomó ellen s nagyszerűen fejezi ezt ki egy kuruc ének: „... két pogány közt, egy hazáért, ömlik ki a vére.”

Bizony ömlött a magyar vér, mert a végvári vitézek a török ellen, a kurucok a német és a rác ellen harcolva pusztultak... a békés földműves jobbágy pedig a török, meg a német, meg a rác kegyetlenségének lett áldozata. Hisz törökrészen, németrészen egyaránt a magyar falvak felégetése s a békés lakosság kipusztítása volt a cél.

Rettenetes nyomorúságban élt akkor a magyar nép.

A 16 éves „felszabadító” háború folyamán (1683—1699) a földművesektől a török és a német hadak egyaránt elszedtek mindent. Az állandó éhínség következtében legyöngült, kiaszott magyar lakosság közt gyakran pusztított a pestis és állandóan szedte áldozatait a kiütéses tifusz, melyet akkor neveztek el Európa tudósai „morbus hungaricus”-nak, vagyis magyar halálnak.

A rettenetes nyomorúság ezen szomorú idejében az uralkodó I. Lipót császár minden intézkedése a magyarok ellen való. Császári birtokrendező bizottságot küld ki (neoaquistica comissio), mely a magyar törvényektől függetlenül, sőt azok ellenére működik, a magyar nemeségnek nem adja vissza ősi birtokait, hanem egész vármegyéket külföldieknek juttat.

Megindul ezzel kapcsolatosan az ellenreformáció.

Az új birtokosok nem szívelik a magyar földművest.

A török időkben kipusztult és az ellenreformáció folyamán elfűzött magyarok helyére főleg német és rác telepesek kerülnek, sok a francia, bolgár, oláh, görög, tót és rutén telepes, azonban magyarokat alig telepítenek. A magyar jobbágyság egyrésze akkor szivárog ki Szerbia, Havasalföld és Moldva földjére, sőt még Macedoniába is jut akkortájt magyar jobbágy. Ezek persze az elmúlt 250 év alatt beolvadtak más népek tömegébe.

Magyarországon a hatalom magyarellenese császári emberek kezében, a magyar nép szemükben „rebellis”, üldözik a magyart, különösen ha protestáns vallású és a magyarellenességben egy külföldi vezet, neve gróf Kolonich Lipót, nemzetisége cseh, de Magyarország első zászlós urai közé tartozik, mert a császári kegy az esztergomi érseki székbe emeli.

A temesi bántság területére szorult törökkel már nem sok baja van a magyarságnak, de nemzeti létét, fennmaradását veszélyezteti az a császári német törekvés, hogy a Magyarország területére telepített tömérdek német és rác segítségével kiforgassák a magyar népet ősei földjéről és koldussá tegyék azon a földön, mely Attila, Baján és Árpád birodalma 1500 év óta, melyet közel két évszázadon át vére hullásával védett meg a pogány török ellen. Amikor már az volt a helyzet, hogy a magyarságot kipusztítják azon a földön, mely hun, avar és magyar birodalom volt a rómaiak kora óta, akkor adta az isteni gondviselés a nemzet élére II. Rákóczi Ferencet, aki mint Magyarország vezérlő fejedelme és Erdély választott fejedelme egy cél érdekében tudta egyesíteni az egész magyar népet. Nemesség és jobbágyság, papok és városi polgárok a haza védelmére egybefogták. A magyarokon kívül felvidéki németek és tótok, rutének és oláhok is fegyvert fogtak és Rákóczi zászlai alatt vitézkedtek. És oly nagy volt a lelkesedés, hogy volt idő, amikor a kuruc hadsereg létszáma 116.000 főből állott. A vezérlő fejedelem és kuruc harcosainak örök érdeme, hogy megtanították Európa akkori urait arra, miszerint a Kárpátoktól övezett föld Magyarország, hogy egy nép él itt, amely nép örök tennemaradásra hivatott és ez a nép a magyar nép. Áldott legyen II. Rákóczi Ferenc és a kuruc szabadsághősök halhatatlan emléke!

A kuruckor költészete.

Írta : *Türmezei László.*

Megmozdul a mesebeli szó s melegen megy, mégyen magyar-
tól magyarhoz. Merengőn, mélán indul, halk, hívogató hűséggel
halad, izmoson iramlík, sejtelmes, messzi sugárzással suhan, kü-
lönös bánattal bódít, bűvöl belülről való mély borulásokkal, elfuló
fohászaival fojtogat, forró, feszítő fájdalommal fűt; szikrázik, szí-
nes, szilaj, szertelen mámorral. S továtünik, mint tündérlő, finom,
elfoszló fátyol.

A kuruckor költészete...

Mintha csak szavamát szaporitanám! Mintha kétszer mon-
danók külön ugyanazt! Mintha ez a szó „kuruckor” már nem je-
lentené árva egymagában is azt, hogy: költészet!

Furcsa egy fajta vagyunk mi, Keleti Feleim! Sajdító, facsaró,
vad sodrással súlyos a mi sorsunk. Világon túli viharok verekesz-
nek bennünk s bérci avagy pusztai portáinkon. Dacos diadal, dőb-
benetes háborgás a mi történelmünk torlása itt, a Duna-Tisza
táján, Európa édenén. Rajtunk török dúl, rajtunk német jár, tüzzel-
vassal pusztul az ország és határ! Más, nálunknál kevésbé nemes
náció, — hidd el, — félig ilyen sorssal, nem egyszer, ezerszer is,
irmagostul is elszármazott, elszóródott volna már e földről. Mi
ellenben? Lám, mi őrizzük az aranyalmát. Régi, megvetkőzött re-
gékbe rejtőzünk. Gyökereinket gyógyíthatatlan szerellemmel hor-
gasztjuk ősi, örökletes, gyönyörű földünkbe. Ékes évfordulóink év-
adjain újtára rengetjük a mesebeli szót. Fialat, félelem nélküli
friss nótákat fuvunk. Gondbaborult barna avagy szüzi szőke ga-
lambunknak vigasztaló éneket virágunk. Áhítatos édesanyánkat
ajánljuk az irgalmas Istennek. S a hívságos, a sunyi, a siket hu-
szadik században féleklátóan lessük elszakított Munkács várat,
várjuk a tilalmazott tárogatót s rabságunk ellen immár esengve
esdjük a remegtető rézdobok dübörgő, riadó roppanását.

„— Hajh, Rákóczi! hajh, Bercsényi! ...

„... Bort a kupákba, bort!

Az álguyukba port!

Labancoknak, pribékeknek lakjuk meg a tort!”

Kuruckor! ... Költészet! ... Káprázatos, véres, vihatatlan,
megejtően szép, örök magyar nép!

A kuruc hadsereg.

Irta: * * *

Mátyás király állandó hadserege, a fekete sereg, belháborúban pusztult el. Azonban a Jagelló királyok idejében is volt állandó hadsereg: a Délvidék huszárserege, 10.000 főnyi létszámmal. Ez a lovasság kísérte a török támadást váró Szlavonországon és a Dunántúl déli részén a Buda felé tartó Mária királynőt 1521-ben. Ez a sereg volt Tomory lovasága s 1526-ban a törökkel folytatott harcban ez pusztult el részben a Bácskában, Péterváraddal szemben, amikor Szolimán hadai Péterváradot, Ujlakot, Bánmonostort, Erdőd és Eszék várát vívták, részben a Karassó mocsaras gázlójánál, mikor Szolimán szultán 20.000 főből álló lovassága az atkelést kiharcolta; az itt életben maradt hősök pedig Tomoryval együtt Mohács síkságán pusztultak el.

Azután két évszázadon keresztül állandó harc színhelye szegény Magyarország; főleg magyar vitézek ontották vértüket, a végvárok őrsége majdnem kizárólag magyar... azonban állandó magyar hadsereg ebben az időben nem volt. A Habsburg uralkodók állandó hadserege csak részben állott magyar csapatokból, bár a 16 éves felszabadító háború folyamán (1684—1699) ezek szerezték legtöbb dicsőséget.

1703 nyarán II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem zászlót bont a hazáért és a szabadságért, sőt, ahogy a történetírók ma már tisztán látják: a magyar nép fennmaradásáért. Nyolc évig, 1711-ig állandó magyar hadsereg küzd a németbirodalmi és Habsburg haderő ellen. Nyolc évre megegyenedik minden hagyomány és a középkori magyar dicsőség. Rákóczi lobogója alatt díszes huszárság, magyar egyenruhás gyalogság harcol. Rákóczi palotás ezrei közül a magyarországi palotások vörös, az erdélyországi palotások kék egyenruhában, a huszárok kék vagy vörös egyenruhában, kalppaggal és sárga csizmában, a hajduk vagy talpasok kék, vörös, zöld és sárga egyenruhában, magas nemez süvegben, azon Rákóczi címerével és a „Pro Libertate” felirattal, álltak ki az ellenség ellen. Számuk 1706-ban 116.000 főt tett ki, 1707-ben a hadrendi szabályzat szerint 40 huszárezredre és 24 hajduezredre tagozódtak.

Kik voltak a szervezői ennek a hatalmas hadseregnek, mely-

nek száma a német császár vagy XIV. Lajos hadseregének felét tette ki?

A megszervezés a vezérlő fejedelem áldozatos munkája volt. A tanítást a műszaki és tüzér csapatoknál francia tisztek végezték el, minden más csapatnál pedig azok a kurucok, akik Thököly Imre fejedelem seregében harcoltak a Habsburg ellen és azok a harcteret járt, a török ellen sok dicsőséggel küzdött egykori császári tisztek, akik, mint pl. az esztergomi Bottyán János, a kuruc szabadságharc folyamán is sok babért szereztek homlokukra. Ezek a volt császári tisztek jól tudták, hogy a vezénylő tiszt példája és egy jó magyar nóta avagy a tárogató szava mit jelent a küzdelem előtt és alatt. Ezek arra igyekeztek, hogy a kifogástalan felszerelésen kívül jó élelmézés és dal, meg a zene is jusson a katonák részére. A kuruc hadsereg sok-sok dalt énekelt s a harci dalokon kívül harci indulói voltak. A daloknak jórésze, hála Pálóczi Horvát Adámnak, Káldy Gyulának, Thaly Kálmánnak és más gyűjtőknek, napjainkig fennmaradt. De még egy lovassági harci induló is fennmaradt ebből az időből. T. i. Czinka Panna kesergője néven ismer a zenetudomány egy tévesen a verbunkos korszak szerzeményének hitt 3 részből álló zeneművet, melynek fenntartója Czinka Panna lehetett, azonban a vele kapcsolatos kuruc kürtjelek arról tesznek tanúságot, hogy ez egy lovassági induló.

Hogy ezt a jól megszervezett kuruc haderőt nem követte nyomon a győzelem nemtője, annak az a magyarázata, hogy a Habsburgok serege akkor Európa legelső hadserege volt. Ez a császári haderő verte le magyar és nyugat- és észak-európai hadak segítségével a török császár seregét, ez küzdött dicsőséggel XIV. Lajos ellen. Ebben a császári seregben a nemrég győzelmesen befejezett 16 éves török háború emlékei éltek, ennek a vezérei művészi módon megtanulták és gyakorolták a hadi mesterséget. A kuruc vezérek legnagyobb része harcolt ugyan a török ellen, azonban csak mint a nemesi felkelés tagja, tehát nem lehetett annyi katonai tudása, mint a császári hadak vezéreinek. A kurucok ezt a hiányosságot az ősi magyar hadviselés példájára cselvetései, az ellenfél állandó zaklatásával, vakmerő támadásokkal és egyéni hőstettekkel igyekeznek pótolni. Elfogják az ellenük harcoló császári sereg vezérét harc közben a harcmezőn. Elfogják a császári hadak hadművelési területének kellős közepén az egyik táborból a másik táborba fegyveres kísérettel utazó császári fővezért. A császári hadsereg háta mögött évről-évre „Bécs alját nyargalják.” Béri Balogh Ádám egy ily portyázás alkalmával kevés híjja, hogy el nem fogja a Favoriten kastélyból Bécs falai közé menekülő császárt.

Tekintsünk tisztelettel vissza két évszázad távlatából a kuruc hősökre és nézzünk szeretettel a magyar honvédség minden csapataira, mert ma bennük él a kuruc szabadságharc hőseinek emléke és szelleme.

Kétszáz esztendeje annak, hogy messze Rodostóban árvaságra hagyta hűséges követőit. A bujdosók maroknyi csapata helyett ma — határokon innen, határokon túl — igaz magyarok milliói tisztelgnek egy emberként a Nagy Fejedelem emléke előtt.

Egész életének, külső harcainak és belső küzdelmeinek minden mozzanata alkalmas arra, hogy hittel és bizakodással töltsön el bennünket. Meg kell ismernünk ezt az életet a maga igaz valóságában: nincs benne semmi, mi Rákóczi ideális képét elhomályosíthatná szemünkben. Csak arra van szükségünk, hogy ezt a képet igazi lélekismerő és alapos tudós rajzolja meg. Ilyen tudós az, akinek

II. Rákóczi Ferenc és kora

c. munkáját Szövetségünk ez ünnepi alkalomra sajtó alá rendezte.

Asztalos Miklós

eddig munkáival már országosan ismertté tette nevét. A közönség élvezetes, világos stílusáért, a tudományos világ komoly készült-ségéért, átfogó látásáért becsüli. Nála méltóbb kéz nem is formálhatta volna meg a drága anyagot: Rákóczi életét.

A Nagy Fejedelemnek *egyik* szobra kétségtelenül ez a könyv lesz és részben ennek a könyvnek jövedelme segíti majd megvalósuláshoz a másik szobrot, amely kormányzónk, *Horthy Miklós* Ötömél-ságának kezdeményezésére testi alakjában állítja elénk Rákóczit. Asztalos Miklós Rákóczi életrajza a szó legteljesebb értelmében nagy mű. Fáradtságos és gondos munka eredménye és ehhez méltó az a köntös, amelyben napvilágot lát.

Az 500 oldal terjedelmű munkát 64 kép díszíti

Minden képe e könyvnek egykorú festmény vagy metszet. Ez a gazdag illusztrációs anyag a nagy nemzetközi közgyűjtemények kincseiből került ki, s legnagyobb részében eddig soha nem látott napvilágot.

A bekötés rajza Végh Gusztáv kifinomult ízlését dicséri.

A monumentális munka ára: *fűzve 18.— P, diszkötésben 24.— P.* Megjelent Dante kiadásban.

REVIZIÓ
107

0494291

20. -

2.

A Rákóczi centenárium alkalmából megjelent kiadásunkban

Lelkes Nándor József

NAGY IDŐK NYOMÁN

c. kuruc tárgyú munkája. A hazafias szellemben írott könyv a kuruc idők nagy embereit eleveníti meg és hozza közel hozzánk.

Illusztrált kiadásban ára: 3.50 P.

Felelős vezető: Lombár László